

DÜNYAYA AMERİKA'NIN GÖZÜYLE BAKMAK: AMERİKAN BASININDA ULUSLARARASI HABERLER 2007-2009

Banu Akdenizli*

ÖZET

Bu çalışmada Amerikan basınında uluslararası ve dış haberlere ne kadar yer verildiği incelenmektedir. Amerikan basını gündeminde uluslararası ve dış haberlerin ne kadar yer işgal ettiği, hangi ülkelerinin ön plana çıktığı, haber konusu olan ülkelerin hangi yönüyle konu edildiği ve Amerikan basını içerisinde hangi sektörlerin daha çok uluslararası ve dış habere yer verdiği soruları içerik analizi uygulamasına dayalı olarak yanıtlanmaktadır. Bu amaçla çalışma, 2007 ve 2009 yılları arasında PEW Araştırma Merkezi'ne bağlı Gazetecilikte Mükemmeliyet Projesi (PEJ) tarafından içerik çözümlemesi yapılmış 209,396 haber öyküsünü içeren veri kümesini sorduğu sorular bağlamında yeniden değerlendirmektedir. Çalışmada ayrıca Amerikan basınında yer alan Türkiye haberleri de ele alınmaktadır. Çalışmanın sonucunda 2007-2009 yıllarında önce Irak ve sonrasında Afganistan Savaşlarının yabancı ve dış haber gündemini doldurması sonucu diğer uluslararası ve yabancı haberlerin Amerikan basınında kendine yer edinmekte zorlandığı görülmektedir. Sunulan diğer yabancı haberler Amerika odağı içermediği durumlarda içerik olarak kapsam ve derinlikten uzak daha çok beklenmedik, olumsuz ve dramatik olayları konu eden haberlerdir. Çalışma, küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle basının uluslararası ve yabancı haberleri seçerken göz önünde bulundurduğu ölçütler içerisinde coğrafi yakınlık ölçütünün önemini yitirdiğini, siyasi ilişkiler ölçütünün ön plana çıktığını göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Uluslararası haber, dış haberler, PEW Araştırma Merkezi, PEJ, Amerikan basını, haber akışı

THE WORLD THROUGH AMERICA'S EYES: INTERNATIONAL NEWS IN AMERICAN MEDIA 2007-2009

ABSTRACT

This study examines international and foreign news presence within American news media. In doing so, it looks into the amount of coverage of international and foreign news, and tries to determine which countries the coverage revolves around, the topics driving international and foreign news coverage and which media sectors give more space to international and foreign news within American media. The study re-examines Pew Research Center's Project for Excellence in Journalism (PEJ) dataset for 2007-2009, which contains 209,396 content coded news stories from 5 media sectors. The study offers information on news about Turkey within American news media as well. Among many other things, the study finds that for the years 2007-2009 due to the preoccupation of the American media first with the war in Iraq and then with the war in Afghanistan, other foreign and international news have a hard time finding a place for themselves on the agenda. Even when they do, if there is no American national focus inherent, then they are mostly covered with limited content and depth. Sudden, dramatic and negative events are the main focus of such news. The study also finds that due to globalization and communication technology developments geographic distance as a selection criterion of foreign and international news is no longer as significant, whereas the existence of political ties as a selection criterion is of more importance.

Keywords: International news, foreign news, PEW Research Center, PEJ, American media, news flow

---

* Yrd. Doç. Dr., Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi

GİRİŞ

Günümüzde kitle iletişim araçları ve medya, birçok kişi için dünyaya açılan penceredir (Lippman 1922). Çoğu insan başka ülkeler hakkındaki bilgilere medya aracılığıyla ulaşmakta ve öğrenmektedir. Ancak bu pencere dünyayı olduğu gibi göstermekten zaman zaman çok uzaktır. Başka ülkeler hakkındaki bilgi ve görüşler, hatta yabancı ülkelerin yarattığı intiba genelde bakılan çerçeve, pencerenin boyutu ve pencerenin konumuna göre değişiklik gösterir. Medyada hangi konulara yer verilip verilmediği, konuların sunumunda hangisine öncelik tanındığı kamuoyuna neyi ne kadar bilmesi gerektiğini ve hangi konuların önemli olup olmadığını ima eder. Medya, kamuoyu için neyin habere değer olduğunu böylelikle tanımlamaktadır. Dolayısıyla, yabancı ülke ve kültürlerin medyada ne kadar ve nasıl yer aldığı, nasıl yansıtıldığı o ülkenin imajı için önemlidir. Uluslararası iletişim alanında yapılan birçok araştırma uluslararası haber raporlarının dinleyici ve izleyiciler üzerindeki etkilerini göz önüne sermektedir.

Bu çalışmanın amacı Amerikan basınında uluslararası ve yabancı haberlerin nasıl yer aldığı sorusunu yanıtlamaktır. Çalışma, yakın tarihte Amerikan basınında yer alan uluslararası ve yabancı haberleri inceleyerek özellikle yeni medya düzeni içerisinde yabancı ülkelerin başka bir ülkenin ulusal basınında konu edilmesinin ana etkenlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın örneklemini Washington D.C. Pew Araştırma Merkezi'nin Gazetecilikte Mükemmeliyet Projesi (PEJ)'nin Haber İndeksi (NCI) veri kümesinde yer alan içeriği çözümlenmiş haber öykülerinden oluşmaktadır. PEJ haber indeksi, Amerikan basınının 2007 Ocak ayından itibaren süregelen en geniş çaplı haber takip çalışmasıdır. PEJ kendi web sayfasında yayınladığı haftalık haber raporlarında, o hafta içerisinde Amerikan medyasında öne çıkan haberlerin sıralaması ve analizini sunmakta, aynı zamanda medya sektörleri arasında haber gündeminin nasıl farklılık gösterdiğini de incelemektedir (1). Bu çalışma için PEJ veri kümesi içerisinde 1 Ocak 2007'den 31 Aralık 2009'ı kapsayan dönem ele alınmaktadır. Çalışmanın

evreni 209,396 haber öyküsünden oluşmaktadır.

İLGİLİ LİTERATÜR

Uluslararası İletişim Çalışmaları içerisinde haber sunumu ve akışı ile ilgili çalışmalar dünyada belirli bölgelerin diğerlerine göre daha fazla haber konusu olduğunu ve bu anlamda ülkeler arasında bir dengesizliğin varlığına dikkat çekmektedir.

Araştırmacılar, İkinci Dünya Savaşı'nın yönetiminde etkili olabilmek için ülkelerin gelişmiş haberleşme sistemlerine ihtiyaçları olduklarını vurgulaması açısından önemli bir dönem noktası olduğunu söylemektedirler. Hamelink (1984), ekonomideki büyümenin ülkeler arasında varolan ekonomik güç farklılığını ve dengesizliğini arttırmasıyla, bilgi ve iletişim alanında da dengesizliklerin ve farklılıkların var olduğu gözleminin savaş sonrasında başladığını belirtir.

Uluslararası haber akışı çalışmalarıyla ilgili literatür hakkında bilgi vermeden önce vurgulanması gereken önemli bir nokta, Bağımlılık Teorisi, Kültürel Emperyalizm ve onun uzantısı olarak gelişen Medya Emperyalizmi bakış açılarının bu alandaki çalışmaları yönlendirdiği ve uluslararası haber akışı araştırmaları içerisinde çıkış noktalarını belirlemede etkili olduklarıdır. (Bağımlılık Teorisi için Baran 1957, Cardoso ve Faletto 1979, Frank 1971; Kültürel Emperyalizm ve Medya Emperyalizmi çalışmaları için Boyd-Barrett 1979, Nordenstreng ve Varis 1974, Lee 1980, Fejes 1981, Tomlinson 1991 gibi.)

Literatürde ekonomiden kaynaklı oluşan iletişim akışındaki dengesizliğin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası kuruluşlarda çeşitli düzeylerde tartışılmaya başlandığı ifade edilmektedir (Eek 1997). 1950'li yıllarda Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) bünyesinde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında tek taraflı bilgi akışına konu alan çalışmalar başlar (Eek 1979). Mowlana (1997), 1950-1960 dönemindeki çalışmaların medya mesajlarının oluşturulması ve üretimi yönünde olduğunu ve bu çalışmaların çoğunlukla mesaj üretimindeki etken teknik ve

sosyo-ekonomik faktörler üzerinde yoğunlaştığını belirtmektedir.

Ostgaard 1965 tarihli araştırmasında, siyasi ve ekonomik etkenler (sansür ve medya sahipliği gibi) ile bir olayın haber değerini arttıran etkenlerin uluslararası haber akışını ve yapısını etkileyen iki ana ölçüt olarak alınması gerektiğini vurgular. Ostgard'ın bu çalışmasını temel alan Galtung ve Ruge (1965), uluslararası olayların haber değerini etkileyen 12 ana ölçüt içeren çalışmalarında ölçütleri şu şekilde sıralamaktadırlar: (1) olayın süre olarak uygunluğu (frequency), (2) haber eşiği, (3) konunun anlaşılabilirliği (4) konunun anlamlılığı, (5) konunun uyumluluğu, (6) olayın beklenmedik oluşu, (7) olayın sürekliliği, (8) kompozisyon, (9) elit milletleri ilgilendiren konular, (10) elit insanları ilgilendiren olaylar, (11) olayın kişisel konu olarak kabul edilmesi ve (12) olayın sonuçları itibarıyla olumsuz olması. Olayın süre olarak uygunluğu (frequency), haberi yapılacak olayın güncelliği ile ilgilidir ve bu ölçüt yeni ve taze haberin daha değerli olduğunu, uzun süreli ve medya gündemi içerisinde yavaş gelişen haberlerin genelde daha az tercih edildiğini varsaymaktadır. Haber eşiği, olayın büyüklüğüne dikkat çeken bir boyuttur. Daha dramatik, daha çok kişiyi ilgilendiren haberlerin haber değerinin daha fazla olduğunu söylemektedir. Konunun anlaşılabilirliği, olayın açık, anlaşılır niteliğe sahip olmasıdır. Belirsizlik ne kadar azsa bir olayın haber olma şansı o kadar artmaktadır. Konunun anlamlılığı, izleyici açısından konunun anlamlı olması, kültürel yapı içerisinde izleyici tarafından yorumlanabilmesidir. Buna göre kültürel ve coğrafi yakınlığı olan haberler tercih edilmektedir. Konunun uyumluluğu ise izleyicinin beklentilerini karşılayan ve izleyicinin önceden tahmin edebileceği olayların ön plana çıkmasıdır. Olayın beklenmedik oluşu, alışılmışın dışında, aniden oluşan ve nadir olan durumlar; olayın sürekliliği, daha önceden haber olarak tanımlanmış bir olayın tekrarı; ve kompozisyon, yayınlanacak haberler arasında bütünlük açısından dengeyi bozmayan haberin önceliğinin olması şeklinde tanımlanmaktadır. Galtung ve Ruge'a (1965) göre, elit milletleri ve elit insanları ilgilendiren konuların haber konusu olma ihtimali yüksektir. Bir olayın sonuçları itibarıyla olumsuz olması ve olumsuzluk ne kadar büyükse haber olma ihtimali de o kadar yükselmesi anlamına gelmektedir.

1970'li yıllar uluslararası bilgi akışı çalışmalarında siyasal ekonomi ve medya sistem yapısı etkilerinin ön plana çıktığı yıllardır (Mowlana 1997: 217). Örneğin Rosengreen (1970) araştırmasında uluslararası haber akışını etkileyen ölçütler olarak üç ana etkenden bahsetmektedir: (1) konunun önemi, (2) olayların coğrafi ve kültürel uzaklığı veya yakınlığı ve (3) olayın tahmin edilebilirliği (aktaran Kim ve Barnett 1996). Hester (1973), Robinson ve Sparkes (1976), Gerbner ve Maryanvi (1977), 1970'li yıllarda ön plana çıkan diğer araştırmacılarıdır. Çalışmalarında uluslararası haber akışını ve sunumunu etkileyen faktörler olarak, milletler arası hiyerarşi, kültürel benzerlik ve yakınlık, milletler arası ekonomik ilişkiler ve haber kuruluşlarının yayın ilkelerini vurgularlar (aktaran Kim ve Barnett 1996).

1970'lere damgasını vuran en önemli gelişme UNESCO bünyesinde uluslararası haber akışı ve iletişim dengesizliği tartışmalarının yoğunluk kazanması ve bunun sonucunda Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeni (NWICO) düzenlemelerinin gündeme gelmesidir. UNESCO'nun 1973 Cezayir toplantısında bağlantısız ülkelerin bilgi akışındaki dengesizliklerle ilgili kaygılarını dile getirmeleri UNESCO'nun daha sonra etkinleştireceği kararların çıkış noktası olarak görülür. 1973 Cezayir toplantısı, NWICO'nun doğum yeri olarak kabul edilmektedir (Galtung ve Vincent 1992: 82).

1976 UNESCO toplantısında modern toplumların iletişim sorunları üzerinde çalışmak üzere Sean Mac Bride başkanlığında 16 kişilik bir heyet oluşturulur ve heyet 1980 yılında çalışmalarının sonucunu, MacBride Raporunu, UNESCO Belgrad toplantısında sunar (MacBride ve Roach 1993: 4). Rapor, uluslararası haber ve bilgi akışındaki dengesizliğe ve eşitsizliğe çözüm önerileri dışında, iletişim araçları mülkiyeti ve denetiminin birkaç Batı ülkesinin elinde olduğunu ve dolayısıyla haber akımında egemen ve avantajlı konumda olduklarından bu ülkelerin eşit haber akımı ve erişim özgürlüğünü etkilediklerini vurgulamaktadır (Gonzalez-Manet 1988). MacBride raporunun etkisiyle gelişmekte olan ülkelerde iletişim projelerinin oluşturulması ve geliştirilmesini hedefleyen, Uluslararası İletişim Gelişimi Programı (IPDC) başlatılır. NWICO kararları

içerisinde Batı ülkeleri medyasına karşı sansür, müdahale ve sınırlama şartları getirilmemesine rağmen, MacBride Raporu ve IPDC'nin bilgi özgürlüğü prensibi bazı gruplar tarafından basın özgürlüğüne müdahale olarak algılanır (Kleinwachter 1993: 16). Amerika ve İngiltere'nin 1985 yılında UNESCO bünyesinden ayrılması, kurumun maddi zorluklarını daha da artırır. NWICO kavram olarak yok olmamasına rağmen uygulamaları kısıtlı kalır. Erdoğan ve Alemdar (2010), UNESCO'nun sınırlı kalmasının en başta gelen nedeni olarak "ulusal iletişim politikalarını biçimlendiren, denetleyen ve uygulayanların zaten var olan duruma neden olan güç yapısının kendisi veya ortağı olmasına" bağlamaktadırlar (Erdoğan ve Alemdar 2010: 387).

Mowlana'nın 1985 yılında UNESCO için hazırladığı 1973 ve 1983 yılları arasında uluslararası haber akışını konu alan 447 araştırmanın analizini içeren kapsamlı raporu, dünya medya düzeninin uluslararası haberde 5 haber ajansına bağımlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Raporda Galtung'un (1971) hipotezinin doğrulandığı, dünyada haber akışının feodal bir yapıya sahip olduğu, uluslararası haber ve iletişimin Kuzey'deki gelişmiş ülkelerden Güney'e gelişmekte olan ülkelere dikey ve çizgisel olduğuna dikkat çekilmektedir.

Chang'ın 1998 yılındaki çalışması, dünya-sistemi (Wallerstein 1974, 1979) anlayışının uluslararası haber akışı ve haber sunumu etkilerini kavrayabilmek için geçerli bir model olduğu üzerinedir. Bu modele göre, bir ülkenin dünya-sistemi içerisindeki yapısal konumu onun diğer ülkelerle ilişkilerini etkilemektedir. Ulusal düzeydeki kararlar bile uluslararası etkileşimden bağımsız değildir. Uluslararası haber akışı içerisinde öncelik merkez konumundaki ülkendir. Çevre ve yarı çevre ülkelerin haber akışına dahil olabilmeleri için aşması gereken engeller vardır. Chang'e (1998) göre uluslararası haberlere bakıldığında çevre ülkeler hakkında çıkan haberlerin merkez ülke haberlerine oranla daha negatif olduğu görülmektedir. Aynı noktayı Galtung'un emperyalizmin yapısal teorisinin Amerikan medyasına uygulamasıyla Meyer de (1991) vurgulamaktadır. Amerikan medyası kendisi gibi merkez ülke haberlerini ulusal dış haber gündemine taşıırken, çevre ül-

kelerde olup bitenleri gündem dışında tutmaktadır.

Soğuk Savaş döneminin bitimi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimiyle, Sreberny-Mohammadi (1991), Hoge (1993,1997) ve Mowlana (1996) gibi birçok araştırmacı uluslararası haber akışı çalışmalarının eski perspektiflerle değil, yeni terim ve kalkış noktaları ile incelemek gerektiğini savunurlar. Küreselleşme süreci içerisinde uluslararası haber akışını, haber seçimlerini ve sunumunu etkileyen faktörleri belirlerken daha kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu fikri yaygınlaşmaya başlar. Buna göre bilgi ve iletişim teknolojileri toplumsal dinamikler açısından büyük bir değişimi getirmekte ve kültürler arasında yoğun bir etkileşim yaratmaktadır. Ulus devletinin empoze ettiği ulusal kimliğe ve diğer yandan da küresel ekonominin dayattığı tüketim kültürüne tepki olarak yerel kimlik ve kültürlerin çoğaldığına dikkat çekilir. Farklı kültürlerin ifade edilebilmesi, egemen kültürün farklı yorumlanması, farklı değer sistemlerinin, algı ve anlayışların ifade edilebilmesi özelliği sayesinde yeni medya düzeni, uluslararası iletişimi yeniden biçimlendirmektedir. Medya ve telekomünikasyon şirketlerinin küresel boyutta gelişimi, dijital sistem ve teknolojilerin coğrafi kısıtlamaları ortadan kaldırması, uluslararası habercilik anlayışını ve uygulamalarını da etkilemeye başlar. Medya sektöründe birikim ve tekellerin oluşması ve çok uluslu şirketlerin büyümesiyle oluşan bu yeni düzende, merkez ülkeler konumlarını sağlamlaştırır ve iletişim akışının hakimi olurlar. Dış haberlerde uluslararası büyük haber ajanslarına olan bağımlılık bu dönemde de devam etmekte, dolayısıyla merkez bakış açısının egemenliği sürmektedir (Giddens 2000). Archetti (2008), 11 Eylül terör saldırılarının uluslararası basındaki sunumunun karşılaştırmalı çalışmasında eski perspektiflerin iletişim çağında uluslararası haberciliği inceleyen yetersiz kaldığını, değişimin hızını ve karmaşıklığının etkisini anlayabilmek için ulusal siyasi koşulları ve haber üretimi dinamiklerini içinde barındıran çok disiplinli bir yaklaşımın gerekliliğini savunmaktadır.

Ülkemizde yapılan uluslararası haber akışı çalışmaları Türkiye'nin de son 30 yıldır haber akışındaki eşitsizliklerden etkilendiğini, dış kaynaklı haberlerin yarısından çoğunun siste-

matik bir şekilde Batı haber ajanslarından temin edildiğini göstermektedir (Özkök 1978, Adil 1987, Tan 1989, Varlı 1989, Akturan 1992, Seçim 1993, Tozkoparan 1994, Nara 2006, Yılmaz 2008 gibi).

İnternet ve ilgili teknolojinin gelişimi, bilgi ve habere daha kolay ve doğrudan erişim sağlanması özelliği dolayısıyla haber akışı açısından daha eşitlikçi bir ortamı doğurabileceği ve habercilik anlayışını yeniden yapılandığı yazılmaktadır (Carey 1998, Pavlik 2001). Bilgi ve iletişim teknolojisi alanındaki hızlı değişimin dünyayı küçülttüğü, dünyayı küresel bir köye dönüştürdüğü son yıllarda genel anlayışın bir parçası olmuştur (Castells 1996, Van Dijk 1999). İnternet üzerinden yayınlanan bilgi ve haber anında küresel boyutta yayılabilmekte, sınır tanımayan internet ağı sayesinde mekan/coğrafya kavramı bir anlamda ortadan kalkmaktadır. Carey (1998), gerçek küresel medya olarak interneti göstermekte, uluslararası habercilikte dünyanın her köşesinden haber toplama ve haber iletme imkanından dolayı internetin gerçek dünya ile haber dünyası arasındaki olası farklılıkları en aza indirebileceğini savunmaktadır. Wu (2003) da geleneksel medyaya oranla çevrimiçi medyanın dijital teknoloji sayesinde daha eşitlikçi bir haber akışına yardımcı olacağı düşüncesindedir. Ancak 44 ülkeyi kapsayan araştırmasında Wu (2003) uluslararası habercilikte değişimlerin henüz gerçekleşmediğini, merkez konumundaki Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası haber gündeminin yıldızı olduğunu gösterdiğini söylemektedir. Wu (2003) bir ülkenin diğer bir ulusun dış basınında yer almasını sağlayan en önemli etkenin ekonomi olduğunu vurgulayan bu çalışmasında aynı zamanda, AOL Time Warner, Disney, ve Hollywood gibi küresel kültürü domine eden medya devlerinin Amerikan kökenli olmasına da dikkat çekmektedir. Wu'nun (2003) çalışması ekonomik işbirliğinin sadece o ülkeyle ilgili ekonomi haberini değil, siyasi, kültürel ve hatta doğal afet haberlerinin yapısını sunumunu etkilediğini de göstermektedir.

İnternet teknolojinin uluslararası haber akışı üzerindeki etkisini ölçen araştırmasında Berger (2009), dış habere daha kolay ve doğrudan erişim sağlanmasına rağmen internetin henüz vadettiği eşitlikleri sağlamadığını, internetin

uluslararası habercilikte hala geleneksel medya yapısının bir uzantısı olduğunu vurgulamaktadır. Berger'a göre değişim ancak internet erişiminin artması ve çevrimiçi içerik düzenlemelerine getirilen kısıtlamaların azalmasıyla mümkün olabilecektir. Burada Mosco'nun (2000) üzerinde durduğu önemli bir noktayı belirtmek gerekir. Mosco (2000), teknoloji sayesinde mesafelerin öldüğü fikrine katılmakta aksine bir mesajın bir yerden bir yere daha çabuk ulaşmasının mesafe kavramını ortadan kaldırmadığı gibi ülke konumunun önemini de azaltmadığını vurgulamaktadır. O'na göre bir ülkenin konumunu mesafe dışında etkileyen birçok faktör vardır (Mosco 2000: 40). Gasher ve Gabriele (2004) de internet sayesinde haber ve hedef kitlesi arasındaki mesafenin azalmasına rağmen çevrimiçi haberciliğin uluslararası habercilikte varolan ve süregelen sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik engelleri kendiliğinden kaldıramayacağı görüşündedirler.

Uluslararası İletişim Çalışmaları içerisinde küreselleşmenin etkisiyle gelişen uluslararası haberleri "yerleştirme"/ "ulusallaştırma" eğiliminden de kısaca bahsetmek gerekmektedir. Gurevitch ve arkadaşları uluslararası haber üretimi ve içerik çözümlemesi çalışmalarında yerleşmeyi, medyanın uzaklarda gerçekleşen olayları kendi toplumunun kültür ve ideolojisine uygun hale getirip, kamuya hitabeden hale getirmesi olarak tanımlamaktadırlar (Gurevitch ve ark. 1991: 206). Cassara (1993) ve Seaton (1999), uluslararası haber sunumundaki bu eğilimi konu alan araştırmalardır (aktaran Wu 2003). Daha yakın tarihte Clausen'ın (2004) Japon ve Danimarka basınlarını karşılaştırmalı incelemesinde aynı uluslararası haberlerin Japon ve Danimarka kültürü, beğenileri ve habercilik anlayışına göre farklı biçimlendirildiklerini göstermektedir.

Haber seçimi gündem belirlemedeki en önemli unsurlardan biridir. Medyada hangi konulara yer verilip verilmediği, konuların sunumunda hangisine öncelik tanındığı kamuoyuna neyi ne kadar bilmesi gerektiğini ve hangi konuların önemli olup olmadığını ima etmektedir. Medya kamuoyu için neyin habere değer olduğunu tanımlamaktadır. Bu çalışma uluslararası haber akışındaki gelişimleri ve yeni küresel medya düzeni içerisinde Amerikan basınında yer alan

uluslararası ve dış haberleri incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı, Amerikan basını gündeminde uluslararası ve dış haberlerin ne kadar yer işgal ettiği, hangi ülkelerinin ön plana çıktığı, haber konusu olan ülkelerin hangi yönüyle konu edildiği, Amerikan basını içerisinde hangi sektörün daha uluslararası olduğu sorularının cevabını bulmaktır. Bu amaçla çalışma, 2007 ve 2009 yılları arasında PEJ tarafından içerik çözümlemesi yapılmış 209,396 haber öyküsünü içeren veri kümesini yeniden değerlendirmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın verileri Washington D.C. Pew Araştırma Merkezi'nin Gazetecilikte Mükemmeliyet Projesi (PEJ)'nin Haber İndeksi (NCI) veri kümesine aittir. 2007 Ocak ayında hayata geçen NCI projesi, Amerikan basınının günümüzde en geniş çaplı ve süregelen haber takip çalışmasıdır. PEJ kendi web sayfasında yayınladığı haftalık haber raporunda, o hafta içerisinde Amerikan medyasında öne çıkan haberlerin sıralaması ve analizini sunmakta, aynı zamanda o hafta için medya sektörleri arasında haber gündeminin nasıl farklılık gösterdiğini de incelemektedir.

2007 Ocak ayından beri süregelen projenin veri tabanı 2009 Aralık 31 günü de dahil olmak üzere toplam 209,396 haberden oluşmaktadır. Bunlardan 21, 279 tanesi gazete haberi, 20,889 tanesi çevrimiçi haberi, 60,543 tanesi ulusal televizyon yayını haberi, 63,571 kablolu televizyon yayını haberi ve 43,114 tanesi radyo haberi.

PEJ haber indeksinin örnekleme Amerikan medyasının 5 ana sektöründe yer alan haberlerden oluşmaktadır (gazete, çevrimiçi, ulusal televizyon, kablolu televizyon ve radyo). Konusunda uzman araştırmacı ve akademisyenlerden oluşan danışma kurulunun önerileri doğrultusunda örneklem çok tabakalı yargısal örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Burada amaç, Amerikan haber medyası evrenini bildiğince homojen alt katmanlara ayırıp sonra da her katmandan ağırlığına göre eleman seçerek örnekleme oluşturmaktır. Medya sektörleri, sektör içindeki kanallar ve kanallardaki programlar belirlendikten sonra reyting ve yoğunluk etkenleri de göz önünde bulundurularak

ağırlık hesabı yapılmış ve belirli yayın kurumları ve programları belirlenmiştir.

PEJ haber indeksi gün içerisinde 48 farklı haber kanalını takip eder ve indeks buna göre her gün için 10 saatlik televizyon ve radyo yayını, 7 gazetenin ön sayfasında yer alan haberleri (aşağı yukarı günde toplam 25 haber), ve 6 çevrimiçi haber sitesinde sabah ve akşam olmak üzere yer alan haberlerin (30 haber) içerik çözümlemesini içerir. (Projenin detaylı metodolojisini ve hangi haber kanallarının projenin evrenini oluşturduğu bilgilerine http://www.journalism.org/about_news_index_methodology adresinden ulaşılabilmektedir).

PEJ haber indeksinin içerdiği değişkenler şunlardır: Haber öyküsünün tarihi; proje için özel tasarlanmış bilgisayar programı tarafından otomatik olarak öyküye verilen kimlik numarası; haberin kaynağı (yayın kurumunun ve programlarının herbirine ayrı verilen kodlardan uygun olanı); yayın tarihi; yayın kuşağı (yalnız televizyon, radyo ve çevrimiçi için geçerli sabah, öğlen ya da akşam kuşağı seçeneklerinden uygun olanı); haber öyküsünün yayın süresi (sadece televizyon ve radyo için geçerli haber öyküsü için haber öyküsünün başlama zamanını bitiş zamanından çıkarılarak bulunan süresi); haber öyküsündeki kelime sayısı (sadece gazete ve çevrimiçi haberler için); haberin program akışındaki sırası (sadece televizyon ve radyo haberleri için); haberin konumu (sadece gazete ve çevrimiçi için); haber öyküsünün formatı (bu değişken aynı zamanda haberin özgün yayın mı yoksa başka haber kaynaklarından alıntı olup olmadığını da belirler); eğer varsa haber öyküsünün ana anlatısı (PEJ indeksi yıl boyunca tekrarlanan haber konularına kendilerine ait kodlar vermekte ve bu listeyi sürekli olarak güncellemektedir. Örnek: Irak Savaşı, Amerika Ekonomisi, Afganistan Savaşı, Katrina Kasırgası ve Sonrası gibi. Türk basınına uyarlamasını da Avrupa Birliği Üyeliği, 2011 Seçimleri, Ergenekon Soruşturması ana anlatıları olarak düşünülebilir); ana haber öyküsünün alt olay dizisi (ana anlatının alt başlıklarından oluşur, anlatıyı darlaştırarak öyküyü daha belirginleştirme amacını taşır, bu sayede medyanın ana anlatının hangi yönlerini vurguladığını belirlemeye yardımcı olur), haber öyküsünün coğrafi odağı, haberin türü (yani haberde işlenen genel mevzu, ekonomi, siyaset, dış politika, suç,

spor, yıkım/kaza gibi...) ve haberde yer alan ana özne.

PEJ haber indeksinin içerik çözümlemesi kurum içerisinde görevli araştırmacılar tarafından yapılmaktadır. Araştırmacılar hakem (kodlayıcı) olarak eğitimden geçtikten sonra içerik çözümlemesi projesine dahil olurlar. 2009 yılından itibaren PEJ haber indeksi hakem takımı 16 ve 20 kişi arasında değişmiştir. Kodlayıcıların çoğu 2006 yazından beri projenin içinde yer almaktadır. Projeye sonradan dahil olan kodlayıcılar ise projenin eğitim koordinatörü tarafından kapsamlı bir eğitim sürecinden geçtikten ve deneyimli kodlayıcılar ile en az % 80 derecesinde uyum sağladıktan sonra projeye dahil edilirler. Çalışmada çeşitliliğe dikkat edilmekte, hiçbir kodlayıcı haftalık zaman diliminde bir medya sektörünün % 50'sinden daha fazlasını kodlamamaktadır. Haber indeksinin başlamasından itibaren hakemler arası uyuma derecesi testleri sürekli ve düzenli olarak yapılmakta ve her bir değişken için en az % 80 uyum derecesi esas alınmaktadır. Uyum dereceleri PRAM adlı yazılım programıyla hesaplanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı Amerikan basınında yer alan uluslararası ve yabancı haberlerin nasıl yer aldığı sorusunu yanıtlamaktır. Çalışma aynı zamanda bu haberler içerisinde Türkiye'nin hangi yönüyle ön plana çıktığını da tespit etmek istemektedir. Bu çerçevede araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmaktadır:

- Amerikan basınında yer alan ana haberler hangileridir?
- Amerikan basınında yabancı ülke haberleri konulara göre nasıl yer almıştır?
- Amerikan sektörü içerisinde uluslararası ve dış haberlere en çok yer veren sektör hangisidir?
- Yabancı ve uluslararası haberlerde hangi alanlar ve aktörler ön plana çıkmaktadır?
- Bu bağlamda Türkiye'nin Amerikan basınındaki yeri nedir ve hangi konularda haber olmuştur?

Çalışmada incelenen dönem 1 Ocak 2007 ve 31 Aralık 2009 arasını kapsamaktadır. Çalışmanın evreni içeriği çözümlenmiş 209,396 haber öyküsünden oluşmaktadır. Yıllara göre dağılımı

şu şekildedir: 2007 yılı 70,737 haber öyküsü, 2008 yılı 69,942 haber öyküsü ve 2009 yılı 68,717 haber öyküsü.

BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında PEJ haber indeksi veri kümesindeki uluslararası ve yabancı ülkeler ile ilgili haberler 2007, 2008 ve 2009 yılları için ayrı ayrı ele alınmakta, konulara göre düzenlenmesi yapılmakta, hangi alanların, hangi aktörlerin ön plana çıktığı tespit edilmekte, Amerikan medyası içerisinde hangi sektörlerin çoğunlukla uluslararası ve yabancı haberlere yer verdiği tespit edilmeye çalışılmaktadır. Yılların ayrı ayrı incelenmesindeki amaç, Amerikan basınında uluslararası ve yabancı ülke haberlerinde olası eğilimi ve zamana göre değişiklikleri görebilmektir.

2007 Yılına Ait Bulgular

PEJ haber indeksi veri kümesinde, 2007 yılında Amerikan basınında Irak Savaşı ve 2008 başkanlık seçimleri haberlerinin hakim olduğu görülmektedir (Tablo 1). Yılım ilk kısmında Amerikan basınında ağırlıklı olarak Irak Savaşı haberleri hakimdir.

Tablo 1. 2007- Başlıca Ana Haber Anlatıları (Big Story) (2)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
2008 A.B.D Seçimi	10.8
Irak Savaşı-Siyaset	7.8
Irak Savaşı- Kara Olayları	5.9
Göçmen Sorunu	2.9
İran	2.4
Ulusal Terör Sorunu	2.0
A.B.D Ekonomisi	1.9
Irak Savaşı-Vatan Cephesi	1.8
Pakistan	1.6
Görevden Alınan A.B.D Savcıları	1.5

PEJ'in raporlarına göre Irak Savaşı'nda Amerikan ve Irak kayıplarının gittikçe artması ve Washington D.C. çevrelerinde Irak Savaşı stratejisinin ne olması gerektiğine dair sert tartışmaların çoğalması, medyanın savaşa olan ilgisinin ana etkenleri arasında yer almaktadır (PEJ 2008). Barack Obama ve Hillary Clinton'ın Amerikan başkanlığına adaylıklarını açıklama-

larıyla yılın ikinci yarısından itibaren, 2008'de gerçekleşecek, A.B.D seçim haberlerinin gündeme damgasını vurmaya başladığı görülmektedir. Bu gelişmelerin etkisiyle, Amerikan haber gündeminde dış işleri ve siyaset/seçim haberleri neredeyse Amerikan medya haber alanının üçte birini kaplamakta (3) ve 2007 yılının belirli haber anlatılarıyla kısıtlı kalmasına sebep olmaktadır (Tablo 1).

Aynı eğilimi haber türü değişkeni içerisinde yer alan haber öykülerinde de görmek mümkündür. Haber türü değişkeni PEJ kod kitabında haberin genel konusu olarak tanımlanmaktadır. Bu değişkende odak, haberde ele alınan ana konu/mevzu veya olaydır. Veriler siyaset/seçim haber türü içerisinde Amerikan başkanlık seçiminin, dış işleri türünde de Irak Savaşı ve Irak Savaşı strateji tartışmalarının egemen olduğunu göstermektedir (Tablo 2). Daha yakından bakıldığında, sadece uluslararası ve yabancı haberler değil, Amerikan ulusal haber gündeminin de aslında seçim ve savaş haberlerinin hakimiyeti sonucu 2007'de iyice daraldığı farkedilmektedir. Yıl içerisinde eğitim, ulaşım, din, hukuk, cinsellik, kentsel/kırsal gelişim ve yayılma haber türlerinin toplamı Amerikan haber gündemi içerisinde sadece %3'lük bir alanı kaplayabilmektedir.

Tablo 2. 2007 –Başlıca Haber Türleri (Topic) (4)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
A.B.D Dış İşleri	17.2
Seçim / Siyaset	13.1
Dış Haberler	11.3
Suç	7.5
Hükümet	6.4
Kaza / Afet	4.7
Sağlık / Tıp	3.9
Ekonomi	3.6
İş Dünyası	3.4
Yaşam	3.2

Haber türü değişkenlerinden dış haber değişkeni üzerinde durmaya başlamadan önce, PEJ haber indeksi içerik çözümleme kurallarında önemli bir noktayı vurgulamak gerekir. İndeks kod kitabında haber türü değişkenlerinden “Amerikan Dış İşleri” ve coğrafi odak değişkenlerinden “Uluslararası”, ana odağı Amerika olan ve içinde başka bir devlet/ millet de ko-

nu edildiği ve iki ülkenin ilişkilendirilerek sunulduğu haberler için; haber türü değişkenlerinden “Dış haberler” ve coğrafi odak değişkenlerinden “Yabancı” ise, Amerika'dan gayri Amerika ile ilişkilendirilmeden konu olan başka devlet/millet haberleri için kullanılır.

2007'de haber türü değişkeni içerisinde %11'lik bir alan dış haberler türüne aittir. Bu türe göre çözümlenen haberlerde Amerikan odağı olmayan Irak, Pakistan ve İran haberleri bu değişken kategorisinin dörtte birinden fazlasını işgal etmektedir. Geriye kalan kısım içerisindeyse günlük olayların, kaza ve doğal afetlerin, yaşam ve suç haberlerinin karışımından oluşan belirli bir ülkeyi ya da bölgeyi haber türü kategorisinde ön plana çıkarmayan haberler yer alır. Bunlardan bazıları: Meksika ve Karayip Adaları'nı etkileyen Kasırga Dean, Prenses Diana'nın ölümüyle ilgili söylentiler, Finlandiya'daki bir okulda gelişen silahlı saldırı haberi, Şili, Endonezya ve Hawaii depremleri, Alman yavru kutup ayısı Knut, Yunanistan yangınları, Paris banliyö ayaklanmaları haberleridir.

2007 yılında İran ile ilgili haberler incelendiğinde genel kanının aksine içten içe ısınmakta olan Amerika-İran diplomatik ve siyasi ilişkileri değil, daha çok belirli, bazen de aniden ortaya çıkan olayların konu edildiği görülmektedir. Mart 2007'de, 15 İngiliz askerinin İran ordusu tarafından esir alınmasının Amerikan basınına bir hafta boyunca meşgul ettiği, İran Başkanı Ahmedinejad'ın New York ziyareti ve Columbia Üniversitesi'ndeki hayli tartışmalı konuşmasının bütün medya sektörlerinde haber konusu olduğu dikkat çekmektedir. Aynı durum Pakistan için de söz konusudur. Aralık ayında Benazir Bhutto'nun sürgünden ülkesine dönüşü ve akabinde suikaste kurban gitmesi haberi, Amerikan basınında o kadar çok yer bulur ki, 2007 yıl sonu haber dağılımı hesaplarında Pakistan ana anlatısı bu sayede dokuzuncu sırada yer alır.

Amerikan dış ilişkileri ve siyaseti ele alındığında aslında 2007'de Irak, İran ve Pakistan üçgeni dışında başka ülkelerin veya bölgelerin de haber gündeminde yer alması gerektiği söylenebilir. Bunların içerisinde en barizi Amerikan ordusunun ağır kayıplar verdiği Afganistan, yapılan nükleer silah anlaşma görüşmeleri

sebebiyle Kuzey Kore, uyuşmazlıkları dolayısıyla İsrail ve Filistin, Darfur'daki iç savaş nedeniyle Sudan, ve Amerika'yla gerginleşen ilişkilerinden dolayı Rusya'dır. Ancak 2007 yılında bu ülke haberlerinin her biri genel haber gündeminde % 1'in altında kalmaktadır. Daha da ayrıntılı belirtmek gerekirse: Afganistan % 0.9, İsrail ve Filistin uyuşmazlıkları % 0.5, Kuzey Kore ile yapılan nükleer silah görüşmeleri % 0.4, Darfur iç savaşı % 0.2 ve gergin Amerika-Rusya ilişkileri toplam haber alanının sadece % 0.2 'lık bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla 2007 yılında Amerikan medyasının genel olarak, üç ana ülke dışında, dünya ile ilgilenmediği çıkarımında bulunmak mümkündür. Coğrafi odak değişkeni de bu bulguyu desteklemektedir (Tablo 3). Irak Savaşı haberlerinin haber gündemi içerisindeki ağırlığına rağmen yine de yıl sonu Amerikan medyası toplam haberlerin coğrafi odakları hesaplandığında 2007 yılında medyada yer alan haberlerin yarısından çoğunun coğrafi odağının ulusal olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 2007- Tüm Medya Coğrafi Odak

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
Ulusal	65.6
A.B.D Odaklı	22.1
Yabancı	11.3
Yerel (5)	0.9

Amerikan medya sektörleri tek tek ele alındığında, bazı farklılıkların ufak da olsa ortaya çıktığını fark etmek mümkündür. Çevrimiçi medya, diğer sektörlerle oranla, hem coğrafi odak hem de haber türü değişkenleri uluslararası ve dış haberler ile en ilgili sektör olarak belirlemektedir (Tablo 4 ve 5).

Tablo 4. 2007-Sektörlere Göre Coğrafi Odak Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
Ulusal	62.6	48.8	67.2	73.8	75.3
A.B.D Odaklı	20.7	26.4	23.6	21.8	18.1
Yabancı	13.3	24.8	9.2	4.4	6.6
Yerel	3.3	0	0	0	0

Tablo 5. 2007- A.B.D Dış İşleri ve Dış Haberler Türlerinin Sektörde Dağılımı (6)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
A.B.D Dış İşleri	15.1	22.0	18.3	17.6	13.2
Dış Haberler	13.3	24.8	9.2	4.4	6.6

Çevrimiçi medya haber alanı içerisinde başlıca haberler incelendiğinde, toplamda 2007 yılı için ilk on haberin altısının dış haber odaklı olduğu görülmektedir. Aralık ayı dışında, PEJ haber indeksi içerisinde yer alan çevrimiçi haber siteleri, TV kanalları ve gazetelerin aksine, ilk sırada düzenli olarak uluslararası bir habere yer vermektedirler. Ocak ayından Ekim ayına kadar Irak Savaşı haberleri (bunlar genelde kara olayları veya Amerikan siyasi stratejisini konu alan haberlerdir), Kasım ayında ise Pakistan içişlerindeki karmaşayı anlatan haberler ön plandadır. Çevrimiçi sektörü genelinde bir tek Aralık ayında A.B.D seçimleri ilk sırada yer alır. Çevrimiçi sektörüyle ilgili bu bulgu uluslararası habercilik alanında daha eşitlikçi bir haber akışının temsili olarak yorumlanabilir.

2007'de çevrimiçi sektörünün yer verdiği A.B.D ve yabancı coğrafi odaklı haberlerin düzenlenmesine/formatına bakıldığında haberlerin yarısından çoğu ajans kaynaklı haberlerdir (Tablo 6). Bu, çevrimiçi sektöründe dış habere daha çok yer verilmesine rağmen dış haberde haber ajanslarına bağlılığın geleneksel medyada olduğu gibi çevrimiçi medya sektörü için de geçerli olduğunun işareti olarak değerlendirilebilir.

Çevrimiçi sektörden sonra, PEJ veri kümesine göre, 2007 yılında Amerikan basınında uluslararası ve yabancı haber olaylarına yer veren ikinci önemli sektör, gazetedir. PEJ haber indeksi içerisindeki kodlama kurallarına göre sadece gazetelerin ilk sayfalarının içerik çözümlemeleri yapıldığı için aslında gazete sektöründe yer verilen haberleri ele alırken haber edilen öykülerin diğer sektörlerdekine oranla daha yükseltilmiş bir konumda olduğunu var saymak mümkündür. 2007 yılında PEJ veri kümesi içerisinde yer

alan gazetelerin ilk sayfaların % 13'lük bir alanı dış haberlerden oluşmaktadır. Bu ulusal TV'den fazla (% 9), kablolu TV kanallarının üç katı (% 4) ve radyo haberlerinin neredeyse iki katı (% 7) oranındadır.

Tablo 6. 2007- Çevrimiçi A.B.D ve Yabancı Coğrafi Odaklı Haberlerin Format Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Muhabir	Ajans	Muhabir/Ajans Karışım	Başka Haber Kanalı	Serbest Katkı/ Freelance
A.B.D Odaklı	12.4	59.4	1.1	27.0	0.1
Yabancı	14.1	59.8	1.7	24.2	0.2

Çevrimiçi ve gazeteler dışındaki sektörlerde uluslararası ve dış haberlerin çoğunlukla kaybolduğu görülmektedir. Ancak belirli programlara bakıldığında yine farklılıklar yakalamak mümkündür. Mesela ulusal TV sektörü içerisinde PBS'de (devletten mali destekli bağımsız TV kanalının) yılın yedi ayı boyunca uluslararası haberler çoğunluktadır, yılın dokuz ayında da düzenli olarak ilk sırada yer almaktadırlar. PEJ, 11 Eylül terör saldırılarından sonra Amerikan haber medyasında kısa süreli de olsa uluslararası ve yabancı haberlere ayrılan haber alanının arttığından bahsetse de, 2007 yılında tekrar ulusal haberlerin ağırlığının arttığını vurgular (PEJ 2008). 2007 yılında PBS dışındaki ulusal TV haber kanallarında çoğunlukla ulusal odaklı haberleri yer almaktadır. Akşam kuşağında seyircilerin karşılaştıkları haber öykülerinin çoğu sağlık/ tıp, suç, kaza ve felaket türündedir.

Kablolu TV sektörü Amerikan haber medyası içerisinde genelde en dar haber yelpazesine sahip olan sektör olarak kabul edilmektedir. İdeolojik ve politik bakış açılarının daha keskin ve belirli olduğu bu sektörde 2007 yılı verileri kablolu TV haber programlarında çoğunlukla siyasi tartışma, suç ve şöhret haberlerinin sunulduğunu göstermektedir. Amerikan odağı olmayan dış haberler bu sektörün ilgi alanına girmemektedir. Kablolu TV kanallarının Amerikan medyası içerisindeki konumunu anlayabilmek için PEJ'in 2007 yılı için hazırladığı sektörler arası haber türü karşılaştırmasına bakmak yeterlidir. Ortalama

bir gün içinde 5 saat kablolu TV seyreden bir kimsenin karşılaşacağı haber türü dağılımı şu şekildedir: 35 dakika siyaset ve politika haberleri, 36 dakika Amerikan dış ilişkileri tartışması (ki bu Irak Savaş stratejisi oluyor), en az 26 dakika suç haberleri, 12 dakikalık kaza ve afet, 10 dakika şöhret ve eğlence haberleri, buna karşılık 1 dakika 25 saniye süresince iklim ve çevre, 1 dakika 22 saniye süresince eğitim, 3 dakika 34 saniye boyunca ekonomi ve 3 dakika 46 saniyelik sağlık/tıp ve sağlık sistemiyle ilgili haberler (PEJ 2008).

Türkiye'ye gelince, 2007 yılında Türkiye'nin Amerikan basınındaki yerine bakıldığında iki ana haber öyküsünün hakim olduğu görülmektedir. İlki Irak Savaşı ile bağlantılıdır. Yıl boyunca özellikle yılın ikinci yarısından sonra, Irak Savaşı ana anlatısı içerisinde az da olsa düzenli olarak Türkiye ile ilgili haberler yer almaktadır. Bu haber öyküleri içerisinde Türk ordusunun Kuzey Irak'ta düzenlediği operasyonlar, dönemin A.B.D Dışişleri Başkanı Condeleezza Rice ve A.B.D Başkanı George Bush'un Irak stratejisini görüşmek üzere ayrı ayrı Türkiye ziyaretleri, Türkiye ve Kuzey Irak arasındaki gerginliğin petrol fiyatlarına yansımaları konu alan haber anlatıları vurgulanmaktadır.

İkinci ana haber Amerikan senatosunda görüşülen Ermeni Soykırımı Yasa Tasarısı ile ilgili olanlardır. 11 Ekim'de yoğun olarak yer bulan, ancak Ekim sonuna doğru kaybolan haber öyküsü tüm medya kanallarının ilgi gösterdiği bir haber olur. Çevrimiçi, gazete ve ulusal TV kanallarının dışında, haberin genelde Amerikan dış politikası dışında yabancı konuları akışına dahil etmeyen kablolu TV kanallarının tartışma programlarında da yer alması, kuşkusuz Türkiye'nin Irak Savaşı bağlamında Amerika için stratejik konumunun etkisidir.

Bu iki ana haber dışında yılın geri kalan kısımlarında Türkiye ile ilgili çok az sayıda haber olduğu görülmektedir, bunlar genelde beklenmedik dramatik haberlerdir, ve medyada kapladıkları alan minimaldir. Bunlardan bazıları: 21 Şubat Zeytinburnu İstanbul'da bir binanın çökmesi, 27 Mart'ta Kocaeli barosu avukatlarından Keleş'in saldırıya uğraması, 22 Mayıs'ta Ankara Anafartalar Çarşısı'nda

bombalı saldırı, 2007 genel seçimlerinin sonuçları ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesi haberleridir. Toplamda 2007 Türkiye haberleri PEJ 2007 veri kümesinde % 1'in altında bir alan kaplamaktadır.

2008 Yılına Ait Bulgular

2008 yılına ait PEJ haber indeksi veri kümesi, 48 haber kanalından 2,200 saatlik ulusal ve kablolu TV yayını, 7,350 gazete ilk sayfa haberleri, 600 saatlik radyo yayını ve 6500 çevrimiçi haber içermektedir (PEJ 2009).

Tablo 7. 2008-Başlıca Ana Haber Anlatıları (Big Story) (7)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
2008 A.B.D Seçimi	35.9
A.B.D Ekonomisi	14.6
Irak Savaşı- Tümü*	3.6
Ulusal Terör Sorunu	1.3
2008 Yaz Olimpiyatları	1.2
Blagojevich Skandalı	1.0
Göçmenlik Sorunu Tartışmaları	0.9
Pakistan	0.9
Afganistan	0.9
Gürcistan/ Rusya Sorunu	0.8

*Irak Savaşı anlatılarının toplamı (siyaset, kara olayları ve ulusal cephe haberleri)

Tablo 8. 2008 -Başlıca Haber Türleri (Topic) (8)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
Seçim / Siyaset	34.0
Ekonomi	11.2
Dış Haberler	10.3
A.B.D Dış İşleri	6.5
Suç	4.8
İş Dünyası	4.2
Hükümet	4.0
Kaza / Afet	3.7
Sağlık / Tıp	2.7
Yaşam	2.1

2008 yılı Amerikan basınında uluslararası ve dış haberlerin daha da azaldığı bir yıldır. 2007 yılında Irak Savaşı ve A.B.D ön seçimlerine odaklanan haberciler, 2008 yılında neredeyse tüm enerjilerini Amerikan tarihinin ilk siyahi Başkanının seçimiyle sonuçlanacak A.B.D genel seçimlerine verirler. Amerikan basınının

toplam haber alanı içerisinde % 36'lık payıyla seçimler ilk sırayı alırken, ikinci sırada % 15 ile etkisi sonradan tüm dünyada hissedilecek olan ekonomik kriz haberlerini konu alan A.B.D Ekonomisi başlıklı haberler yer almaktadır. İki ana anlatı 2008 yılında tüm medyanın yarısından fazlasını kaplar (Tablo 7).

Haber türü değişkeni de 2008 yılında medyadaki daralmayı gözler önüne sermektedir (Tablo 8). Seçim/siyaset ve ekonomi haber türleri dışındakilerin kendilerine yer bulmakta zorlandığını ve hepsinin kapladıkları alanın 2007'ye oranla daha da azaldığı görülmektedir.

Bu çalışmada uluslararası ve dış haberlerde 2007 yılında üç ana bölgenin (Irak, Pakistan ve İran) ön plana çıktığına değinilmişti. PEJ, 2008 yılında İran haberlerinde % 75, Pakistan haberlerinde % 40 oranında azalma olduğuna dikkat çekmektedir (PEJ 2009). Hatta genel olarak uluslararası ve dış haberler sunumuna bakıldığında bu kategoriye ait haber alanında % 40 oranında bir azalma olduğu göze çarpmaktadır. 2008 yılında Irak Savaşı'yla ilgili haberler neredeyse Amerikan medya gündeminden yok olur. 2007 yılında % 15.5 yer kaplayan Irak haberleri 2008 yılında % 3.6'ya düşer. Pakistan ve İran toplamda sadece % 2.2'lik bir yer kaplarken, Afganistan, Amerikan ordusunun en ağır kayıplar verdiği yılı olmasına rağmen, 2008'de de % 1'de kalır.

PEJ haber indeksi Irak Savaşı ana anlatısını izlerken, siyaset tartışmaları, kara olayları ve ulusal cephe olarak üç alt anlatıya ayırmaktadır. PEJ raporları, Irak kara olaylarının 2007'de % 6'dan 2008 yılında % 2'ye düşmesini Irak'da farklı mezhep çatışmalarının azalması ve Amerikan ordusu kayıplarında 2007 yılına oranla kayda değer bir azalma olmasına bağlanabileceğini söylemektedir. Ancak aynı zamanda medyanın radarına takılmamasına rağmen bölgede önemli olayların gerçekleşmeye devam ettiğini de vurgulamaktan kaçınmazlar: İran Başkanı Ahmedinecad'ın Bağdat ziyareti, Amerikan ordusunun Irak'tan çekilme tarihini belirlemesi, Şubat ayında Türk ordusunun Kuzey Irak'a girmesi, Mart ayında Irak ordusunun Şii milislerle çatışması, Mayıs ayında düğün konvoyuna düzenlenen iki intihar saldırısı ve bütün dünyada gösterilen hatta sanal ortamda oyun tasarımına esin kaynağı olan Iraklı gaze-

teci Muntasar El Zeydi'nin veda turuna çıkmış dönemin A.B.D Başkanı George Bush'a ayak-kabısını fırlatması olayları gibi (PEJ 2009).

2008 yılında PEJ veri kümesinde dış haberlere bakıldığında yine beklenmedik, ani, olumsuz ve kontrol dışı olayların çoğunlukla haber konusu edildiği ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bazıları Kosovo'nun bağımsızlığını ilan etmesi, Rusya'da Medvedev'in devlet başkanı seçilmesi, Avusturya'da Josef Fritzl'in 24 yıl boyunca öz kızını bodrumda kilitli tutması ve kendisinden 7 çocuğunun olduğunu itiraf etmesi, Myanmar kasırgası, Çin depremi, Rusya ve Gürcistan savaşı, Somalili korsanların denizlerde korsanlık faaliyetleri ve Hindistan Mumbai'de 200'e yakın kişinin ölümüne sebep olan terör saldırıları haberleridir. Bu haberlerin ekseriyeti gündemi bir ya da iki gün meşgul etmekte ve sonrasında kaybolup gitmektedir. Bunun en iyi temsili Ağustos ayında patlak veren Gürcistan-Rusya savaşıdır. Haberin ortaya çıktığı hafta indeks içerisinde ilk defa siyaset veya ekonomi haber türünden olmayan bir haber % 26'lık bir alan kaplarken, ertesi hafta bu savaşa ait haberlerde % 75 oranında bir düşüş olduğu ve sonrasında haberin gündemden yok olup gittiği görülür (PEJ 2009).

2008 yılında Amerikan medyasında en büyük ikinci uluslararası haber Pekin Yaz Olimpiyatlarıdır. Ancak bu haberin de alt anlatılarına bakıldığında haber öykülerinin çoğunlukla yine Amerikan odaklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Olimpiyatların Çin'in geleceği için katkısı, Olimpiyat ilintili protestolar ve Çin basın özgürlüğü üzerine haber öyküleri Olimpiyat ana anlatısında sadece % 6 'lık bir bölümü kaplamaktadır. Olimpiyat açılış töreni ana anlatı içinde % 12'lik bir pay alırken, 8 altın madalya kazanan Amerikalı Michael Phelps Pekin Olimpiyatları ana haber öykülerinin % 14'ünde ana aktör olarak ortaya çıkmakta ve Olimpiyat haberlerine damgasını vurmaktadır.

2007 oranla 2008'de uluslararası ve yabancı odaklı haberlerin daha da azaldığı görülmektedir. Coğrafi odak değişkeni verileri de bu bulguyu desteklemektedir (Tablo 9). A.B.D odaklı ve yabancı odaklı haberler 2007 yılında toplam % 33.4'lük bir alanı kaplarken, bu oran 2008 yılında % 21.4'e düşmektedir. Bu düşüş içerisinde en büyük oran A.B.D odaklı haber öykü-

lerine aittir (% 22.1'den % 11.0'e). Bunda 2007 yılına oranla Irak Savaşı haberlerine verilen haber alanının azalmasının payı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 9. 2008- Tüm Medya Coğrafi Odak

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
Ulusal	77.4
A.B.D Odaklı	11.0
Yabancı	10.3
Yerel	1.3

2008 yılında da medya sektörleri içerisinde uluslararası ve dış haberlere en çok yer veren yine çevrimiçi medya sektörüdür (Tablo 10 ve 11). Ancak Amerikan basını genelinde seçim ve ekonomi haberlerinin egemen olması bu sektörde de etkisini göstermektedir. Geçen seneye oranla çevrimiçi sektöründe hem haber türü değişkeninde hem de coğrafi odak değişkenlerinde ulusal haberlere olan payın arttığı, dış haberlere ve özellikle A.B.D odaklı uluslararası haberlere olan payın azaldığı farkedilmektedir. Çevrimiçi sektörü haberlerinde de Irak Savaşı haberleri sunumunun azalmasının etkisi vardır. 2008 yılında çevrimiçi sektöründe Irak Savaşı haberleri sadece % 4 oranında yer almaktadır (2007'de bu oran % 17'dir).

Tablo 10. 2008- A.B.D Dış İşleri ve Dış Haberler Türlerinin Sektörde Dağılımı (9)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
A.B.D Dış İşleri	7.4	9.2	5.6	4.6	5.1
Dış Haberler	13.8	18.0	8.1	2.9	7.6

Tablo 11. 2008-Sektörlere Göre Coğrafi Odak Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
Ulusal	68.3	67.1	81.4	89.9	83.5
A.B.D Odaklı	13.0	14.9	10.5	7.2	9
Yabancı	13.8	18.0	8.1	2.9	7.6
Yerel	4.9	0	0	0	0

Çevrimiçi sektöründe 2008 ana haberlerinde Irak'tan boşalan alanı tam doldurmamakla

beraber Pakistan, Gürcistan-Rusya savaşı, İsrail-Filistin gerginlikleri, Zimbabwe seçimleri ve sonrasında çatışmalar ve Çin depremüne ait haberlere yer verilmektedir

2008'de çevrimiçi sektöründe yer alan A.B.D ve yabancı coğrafi odaklı haberlerin düzenlenmesine/formatına bakıldığında haberlerin yarısından çoğunun ajans kaynaklı haberler olduğu görülmektedir (Tablo 12). Bu, çevrimiçi sektöründe dış habere daha çok yer verilmesine rağmen dış haberde 2008 yılında da haber ajanslarına bağlılığın geleneksel medyada olduğu gibi çevrimiçi medya sektörü için de geçerli olduğunun işareti olarak alınmalıdır.

Tablo 12. 2008- Çevrimiçi A.B.D ve Yabancı Coğrafi Odaklı Haberlerin Format Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Muhabir	Ajans	Muhabir/Ajans Karışım	Başka Haber Kanalı	Serbest Katkı/ Freelance
A.B.D Odaklı	17.6	59.1	0.7	22.5	0.1
Yabancı	14.4	57.4	0.8	26.8	0.4

Diğer sektörlerden farklı olarak Amerikan gazetelerinin ilk sayfalarında Irak Savaşı ile ilgili haberlerin 2008 yılında devam ettiğini ve diğer sektörlerde göre daha çok yer bulduğunu belirtmek önemlidir. Bunun yansımaları coğrafi odak ve haber türü değişkenlerinde de görmek mümkündür. Gazeteler 2007'de olduğu gibi okuyucularına geniş bir yelpaze sunmaya devam ederler. Ulusal alanda diğer sektörlerin unuttuğu sağlık sistemi, göçmenlik sorunu, terörle mücadele çabaları gibi haberleri ilk sayfalarına taşırlar. Pekin Olimpiyatları, Afganistan, Pakistan, Gürcistan ve Rusya Savaşı gazetelerin en çok yer verdiği uluslararası ve yabancı haberlerdir.

2008 yılında Amerikan seçimleri ve ekonomisi haberlerinin ulusal TV ve kablolu TV kanallarında kapladığı alanın genişliği, uluslararası ve yabancı haberlere ayrılan alanın daralmasına sebep olmaktadır. İki sektörde de yer alan haberlerin % 80'inden fazlası ulusal odaklıdır. Ulusal TV kanalları içerisinde PBS

yine rakiplerine göre daha çok uluslararası ve yabancı haber türlerine yer vermektedir (% 13'e % 23 oranında). PBS'in yer verdiği haberler, Irak ve Afganistan haberleri dışında, diğer ulusal TV haberlerinde yer almayan haberlerdir: Myanmar siklonu, Zimbabwe seçimleri, İsrail-Filistin çatışmaları gibi.

2008 yılında toplamda Türkiye haberleri PEJ 2008 veri kümesinde yine % 1'in altında bir alan kaplamaktadır. 2007 yılına oranla 2008 yılında Türkiye ile ilgili haberlerin biraz daha azalması Amerikan ulusal gündemin yoğunluğu ile ilgilidir. Yine de 2007 yılı kadar düzenli olmasa da, Türkiye'nin Irak Savaşı içerisindeki konumu ve Amerika'nın Kuzey Irak sınırı gerginlikleri karşısında endişeli tutumunu konu alan haberler Şubat ve Mayıs aylarında haber gündeminde yer alır. Bunun dışında Türkiye ile ilgili yer alan haberler: 3 Ocak'ta Diyarbakır'da meydana gelen bombalı saldırı, 23 Ocak'ta Yunanistan Başbakanı Karamanlis'in Türkiye ziyareti, 1 Mayıs gösterileri, 21 Mayıs'ta Türkiye'nin arabulucu rolü üstlendiği Suriye İsrail görüşmeleri, 10 Temmuz'da İstanbul Amerikan Konsoloslukuna yapılan silahlı saldırı, 1 Ağustos'ta Konya'da kız öğrenci yurdunun çökmesi, 23 Eylül'de İzmir Tepecik Hastanesi'nde yeni doğmuş 13 bebeğin ölüm haberleridir. Irak Savaşı'nda Türkiye'nin rolünü ele alan haberleri tüm medya kanallarında, diğer Türkiye haberlerinin ise çevrimiçi, gazete, ulusal TV kanallarından PBS ve radyo ana haber bültenlerinde konu edildiği görülmektedir.

2009 Yılına Ait Bulgular

Amerikan tarihinin ilklerine imza atan ve Amerikan medyasının iki yıl boyunca gündeminden düşürmediği genel seçim sürecinin bitimiyle, 2009 yılında Amerikan basın gündeminde çeşitliliğin arttığı görülmektedir. 2008 yılında A.B.D Seçimi ve A.B.D Ekonomisi ana anlatıları medya haber alanının yarısını kaplamaktadır (% 35.9 ve % 14.6 olmak üzere). 2009 yılında ise aynı alanı iki değil, 10 farklı ana haber anlatısı doldurmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13. 2009-Başlıca Ana Haber Anlatıları (Big Story) (10)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
A.B.D Ekonomisi	20.3
Sağlık Sistemi	8.7
Obama Hükümeti	4.9
Afganistan	4.6
Ulusal Terör/Güvenlik	3.6
İran	2.4
Domuz Gribi	2.0
Irak Savaşı-Tümü	1.7
Michael Jackson	1.4
Sonia Sotomayor	1.3

Medyada artan bu çeşitliliği haber türü değişkeni de göstermektedir. 2008 yılında her üç haber türünden biri seçim/siyaset haberi, 2009'da daha dengeli bir tablo ile karşı karşıya kalmaktadır (Tablo 14). Bunun büyük bir ihtimalle haber gündemini oluştururken daha çeşitli olmaya çalışma gibi bir tutumundan ziyade, 2009 yılında etkili olan haberlerin yapısıyla ilgili olduğunu düşünmek daha doğrudur (PEJ 2010). Zira 2009, yeni bir başkan, Amerikan yakın tarihinin en büyük ekonomi krizi, Amerikan sağlık sistemini yeniden yapılandırma tartışmaları, Obama Hükümetinin Afganistan Savaşı'na öncelik tanınması, tüm dünyanın izleyeceği İran seçimleri ve küresel telaşa yol açan domuz gribi gibi kaçınılmaz olayların damga vurduğu bir yıldır.

Tablo 14. 2009 –Başlıca Haber Türleri (Topic) (11)

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
A.B.D Dış İşleri	10.8
Sağlık / Tıp	10.7
Hükümet	10.3
Ekonomi	10.2
Dış Haberler	9.8
İş Dünyası	7.1
Kaza / Afet	5.8
Suç	5.1
Ulusal Terör/Güvenlik	3.4
Muhtelif	2.8

Veriler 2009 yılının Afganistan Savaşı'nın yılı olduğunu göstermektedir. 2007 ve 2008 yılında % 1'lerde yer alırken 2009'da Afganistan Savaşı'nın Amerikan haber medya alanı içerisinde kapladığı alan % 5'e yükselir. Bunda biraz önce belirtilen Obama'nın siyasi strateji olarak Afganistan Savaşı'na öncelik tanınmasının payı

büyüküdür. Yılın ilk aylarında yavaş yavaş kendini göstermeye başlayan Afganistan haberleri (bu aylarda % 2'lerde seyir eder), yaz sonunda Afganistan seçimlerinin de etkisiyle % 10 oranına kadar yükselmektedir. Kendi ana anlatısı içinde Afganistan haber öykülerinin % 46'lık bir alanı Amerikan siyaseti ve stratejisi odaklı, % 14'lük bir alanı gerçek savaş/çarpışma haberleri ve % 9'luk alanı da Afganistan iç haberlerinden oluşmaktadır. Bu, Afganistan Savaşı haberlerinin çoğunlukla Washington DC odaklı sunulduğunu ifade eder. Aynı eğilim 2007 yılında Irak Savaşı haberlerinde de vardır. O zaman da, Irak Savaşı ile ilgili haberlerin yarısı Amerikan siyaseti ve stratejisi odaklı haberlerdir. 2008 yılına oranla 2009 yılında medya genelinde A.B.D coğrafi odaklı haberlerin % 11'den % 16'ya yükselmesi de bunun başka bir göstergesi olarak görülebilir.

Amerikan odaklı olmayan dış haberler ve yabancı odaklı haber değişkenlerinde 2009 yılı 2008 yılından çok farklı değildir (Tablo 15). 2008 yılında haber alanında kaplanan alan % 10.3 iken 2009'da bu % 9.8 oranındadır. Yabancı coğrafi odaklı haberlerde ön plana çıkanlardan bazıları, 2008 yılının son günlerinde gündeme oturan 2009 yılının ilk ayında Amerikan dış basınının da yer verdiği Gazze şeridi İsrail ve Filistin çatışmaları; küresel ekonomik krizin diğer ülkelerdeki yansımaları; yabancı ülkelerde domuz gribine bağlı verilen kayıplar; İran başkanlık seçimleri; Pakistan, Çin ve Rusya haberleri; Türkiye, Air France ve Yemen uçak kazaları; Honduras askeri darbesi; Sri Lanka iç savaşları; İtalya depremi; Avustralya orman yangınları; Papa Benedict'in Afrika, İsrail ziyaretleri ve demeçleri ve sene sonunda birçok dünya ülkesini bir araya getiren Kopenhag iklim değişikliği zirvesidir. Ancak bunlar yine medyanın gündemini meydana geldikleri hafta ya da günler içinde meşgul eden ve sonrasında gündemden düşen anlık, şaşırtıcı ve kayıpların ön plana çıktığı haberlerdir.

Tablo 15. 2009- Tüm Medya Coğrafi Odak

	Haberin Kapladığı Alan (Yüzde)
Ulusal	71.9
A.B.D Odaklı	16.0
Yabancı	9.8
Yerel	3.3

2009 yılında coğrafi odak değişkeninde A.B.D odaklı haberlerin geçen seneye göre mütevazı artışını da Afganistan savaşı, tüm dünyada etkisini hissettiren küresel ekonomik kriz ve domuz gribi ile yine tüm dünya ülkelerini ilgilendiren iklim değişikliği ve sağlık sistemi haberlerinin 2009 yılında daha ön plana çıkmasına bağlanabilir. Bu haber öyküleri, aynı zamanda Amerikan ulusal haber gündemini etkileyen haberlerin uluslararası uzantılarıdır.

PEJ 2007 yılında haber indeksi projesini başlatırken çalışmanın örnekleminde 5 çevrimiçi haber sitesi yer almaktadır. 2009 yılında PEW Araştırma Merkezine bağlı Pew People & the Press projesinin de raporları doğrultusunda PEJ Haber İndeksi örnekleminde yer alan çevrimiçi haber sitelerinin sayısı 12'ye yükseltilmiştir. PEJ, örneklem içerisinde çevrimiçi sektörünün temsilinin artırılmasında kişilerin haber kaynağı olarak interneti daha fazla tercih etmeye başlamasının etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 16. 2009- A.B.D Dış İşleri ve Dış Haber Türlerinin Sektörde Dağılımı (12)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
A.B.D Dış İşleri	9.7	12.5	10.6	11.3	8.8
Dış Haberler	11.3	17.4	8.0	3.4	7.7

Tablo 17. 2009-Sektörlere Göre Coğrafi Odak Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Gazete	Çevrimiçi	Ulusal TV	Kablolu TV	Radyo
Ulusal	64.2	63.7	75.8	81.8	78.5
A.B.D Odaklı	15.9	18.4	16.2	14.8	13.7
Yabancı	11.3	17.4	8.0	3.4	7.7
Yerel	8.6	0	0	0	0

Medya sektörleri içerisinde 2007 yılından beri süregelen eğilim devam etmektedir (Tablo 16). Çevrimiçi sektörü 2009'da yine A.B.D dış işleri ve dış haberler türü sunumunda liderdir. Coğrafi odak değişkeni ele alındığında yine çevrimiçi sektörü diğerlerine göre daha uluslararası ve hatta diğerlerine göre A.B.D odaklı ve

yabancı haberlere yer vermede daha eşitlikçi bir tablo çizmektedir (Tablo 17).

2009'da çevrimiçi sektörünün yer verdiği A.B.D ve yabancı coğrafi odaklı haberlerin düzenlenmesine/formatına bakıldığında 2007 ve 2008 yıllarına göre önemli bir değişiklik göze çarpmaktadır. 2007 ve 2008 yıllarında haberlerin yarısından çoğunun ajans kaynaklı haberler olduğu görülmektedir. 2009 yılında ise çevrimiçi medya kanallarının muhabirleri tarafından hazırlanan haberlerin oranında ciddi bir artış vardır. Ajanslar tarafından geçen haberlerin sayısının azaldığı görülmektedir. Burada 2009 yılında indeks örnekleminde içerisinde çevrimiçi haber sitesi sayısının 2007 ve 2008 yıllarına oranla artırılmasının etkisi olduğu söylenebilir. Yine de haberlerin en az üçte biri ajanslar tarafından geçen haberlerdir.

Tablo 18. 2009- Çevrimiçi A.B.D ve Yabancı Coğrafi Odaklı Haberlerin Format Dağılımı (Haberin Kapladığı Alan, Yüzde)

	Muhabir	Ajans	Muhabir/Ajans Karışım	Başka Haber Kanalı	Serbest Katkı/ Freelance
A.B.D Odaklı	53.2	34.3	2.0	10.1	0.4
Yabancı	50.2	36.6	1.3	12.1	0

Amerikan kablolu TV sektörü, toplamda 2009 yılında da en az yabancı ülkelere yer veren sektör olur. Kanallar teker teker ele alındığında CNN, FOX ve MSNBC kanallarına göre daha uluslararası bir gündem oluşturmaktadır. CNN, haber alanının % 23'ünü (% 18 A.B.D dış işleri, % 5 dış haberler olmak üzere) bu tür haberlere ayırırken FOX % 18 (% 15 ve % 3 olmak üzere) ve MSNBC % 13 (% 11 ve % 2 olmak üzere) oranında yer verir. Örneğin 16 Temmuz haftasında Endonezya'nın Jakarta şehrindeki bombalı saldırı haberine, CNN hafta içerisinde % 5 oranında yer verirken buna karşılık MSNBC ve FOX kanalları saldırı haberlerini programlarında neredeyse konu etmezler (PEJ 2010).

Ulusal TV kanalları içerisinde dış haberlerde yine PBS ön plandadır. Haber alanının % 13'lük bir bölümünü uluslararası ve yabancı haberlere ayırırken gece yayın akışındaki diğer ulusal TV kanallarında bu oran % 8'dir. PBS

rakiplerine göre İran, Afganistan, İsrail ve Filistin, Pakistan ve Çin haberlerine daha fazla yer vermektedir. Diğer ulusal TV kanalları 2009 yılında da daha çok ulusal haberleri ön plana çıkartmayı tercih ederler.

2009 yılında radyo kanalları içerisinde NPR halk radyosu, dinleyicilerine ağırlıkla yabancı ülkeler hakkındaki haberleri sunmaya devam etmektedir. % 21 oranında A.B.D dış işleri ve dış haberlerine yer veren kanal aynı zamanda medyada diğer kanal ve sektörlerin ilgi göstermediği konulara ve ülkelere yer verir. Bunlardan bazıları, Bolivya'da artan AIDS vakaları, Hindistan'da organik tarım denemeleri, Nijerya'da petrol isyancıları ve Moğolistan'da baş gösteren alkol bağımlılığı vakalarıdır.

2009 yılında Türkiye ile ilgili haberlerde beklenmedik ve dramatik olaylar ön plandadır: 25 Şubat'ta Amsterdam'a inişi sırasında düşen ve 9 kişinin ölümüyle sonuçlanan Türk Hava Yolları uçak kazası haberi, Mart ayında Davos toplantısı sırasında Tayyip Erdoğan ve Şimon Peres arasında yaşanan gerginlik, yine Mart ayında Mersin'de trenin kamyonu kamyonun insana çarpması ve şaşırtıcı bir şekilde yaralanmanın olmaması videosu, 29 Nisan'da 9 askerin mayınlı saldırı sonucu şehit düşmesi, 5 Mayıs'ta Mardin'de düğün evinde 44 kişinin ölümüyle sonuçlanan silahlı saldırı, 26 Mayıs Bursa devlet hastanesinde çıkan yangın sonucu 8 kişinin ölümü, Temmuz ayında Türkiye dumsız saha uygulama kararı alınması, Eylül ayı İstanbul sel felaketi, Ekim ayı Dünya Bankası ve İMF toplantıları karşısı gösterileri, Ekim'de Tayyip Erdoğan'ın Avrupa Birliği üyeliğini görüşmek üzere Fransa'da Nicolas Sarkozy ile görüşmesini görüyoruz. Bu haberlerin çoğu gündemde çok az yer kaplamış ve genelde çevrimiçi, radyo haber bültenleri ve PBS ulusal TV kanalında yayınlanmıştır.

2009'da Amerikan basınında Türkiye'den en çok bahsedilen hafta A.B.D Başkanı Obama'nın G20 toplantısının uzantısı olarak yapmış olduğu Türkiye ziyareti haberidir. Bu haber tüm medya sektör ve kanallarında geniş yer bulur. Özellikle bu ziyareti konu eden haberler, ziyaretin İslam dünyasına bir mesaj niteliği taşıdığı, laik demokratik bir ülke olarak Türkiye'nin İslam dünyasında iyi bir model teşkil ettiği, Amerika'nın İslam dünyasına yaklaş-

maya ve İslam karşısı Amerika imajını değiştirme çabaları olduğu yönündedir. Bu ziyaretin gerçekleştiği 6-12 Nisan haftasında % 8'lik bir oranla haber, Amerikan basınında üçüncü sıradadır. Birinci sırada 2009 yılının sürekli haberi Amerikan ekonomisi ve ikinci sırada da medyanın ilgisini üzerinde tutmayı başarabilen bir diğer yabancı haber Somalili korsanlar vardır.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonucunda 2007, 2008 ve 2009 yıllarına ait haberlerin incelenmesi neticesinde Amerikan basınında uluslararası ve yabancı haberlere ayrılan alanın dar, sunulan haberlerin ise, özellikle Amerikan odağı olmayan durumlarda, içerik açısından kapsam ve derinlikten uzak olduğunu söylemek mümkündür. Uluslararası haberlerde de merkez Amerika'dır (Irak Savaşı ve Olimpiyat haberlerinde görüldüğü üzere). Amerikan basınında 2007'den 2009 yılına doğru düzenli olarak yabancı ve uluslararası haberlere ayrılan alanın azaldığı ortadadır. Günümüz Amerikan medyası yapısı ve haber sektörünün geleceğini de göz önünde bulundurarak bu çalışmanın verilerine bakıldığında Amerikan basınında uluslararası ve yabancı haber sunumunu etkileyen unsurlardan bazılarının şunlar olduğunu söylenebilir:

- Irak Savaşı'nın 2003 yılından beri Amerikan basınında gündeminde olması, Irak Savaşı haberlerine ayrılan kaynak ve harcanan enerjiyi gittikçe arttırmış ve dolayısıyla diğer uluslararası ve yabancı haberlerin kendine yer edinmesini etkilemiştir. Buna ek olarak Amerikan yakın tarihinin en önemli başkanlık seçimi ve tüm dünyayı etkileyecek olan ekonomik krizi de ekleyince bu üç ana haberin Amerikan medya gündemine hükmetmesi şaşırtıcı olmamalıdır.
- Amerikan medyası içerisinde uzun zamandır, özellikle bilişim teknolojilerinin gelişmesine de bağlı olarak, habercilik sektörünün zor bir dönemden geçtiği vurgulanmakta, medyanın geleceği üzerine tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışmalar içerisinde tasarruf amaçlı olarak yabancı ülkelerdeki temsilcilik ofislerinin kapatıldığı ve kadro küçültmelerine gidildiği belirtilmektedir. Yurtdışı ofislerin kapatılması uluslararası habercilikte sürekliliği etkilerken aynı zamanda uluslararası haber ajanslarına olan bağımlılığı devam ettirmektedir.

Uluslararası ve yabancı haberlerde lider olan çevrimiçi sektöründe 2007 ve 2008 yıllarında yer alan yabancı haberlerin çoğunlukla ajanslar tarafından geçilen haberler olması bunun göstergelerinden bir tanesidir.

- Yeni iletişim düzeni içerisinde eskisinden daha hızlı hareket etmek zorunda olan haber-ciler, beklenmedik ve büyük olaylara öncelik tanımakta, aniden gelişebilen başka bir habere çabukça geçmekte, diğer haber öyküsünün peşini bırakıp devamını getirmemektedir. Dolayısıyla devamlı değişen bu haber gündemi içerisinde analiz ve yorum gerektirecek haberler tercih edilmemektedir. Afganistan Savaşı haberleri ancak Irak Savaşı gündemden düşmeye başlayınca kendine yer edinebilmiş, yabancı ülkeler hakkında diğer haberler kaza, doğal afet, suç, skandal, şöhret ve terör haberleriyle sınırlı kalmıştır. Ekonomik kaygıların nispeten daha az olduğu ulusal destekli PBS TV kanalı ve NPR radyo kanalında uluslararası ve özellikle yabancı haberlere daha çok yer verilmesi bu açıdan dikkat çekicidir.
- Kalabalıklaşan Amerikan medyası içerisinde bazı kanalların yine ekonomik ağırlıklı diyebileceğimiz kaygıların etkisiyle medya sahasında yer edinebilmek ve devamlılıklarını sağlayabilmek için belirli konulara kendilerini adamayı seçmekte olduğu ortadadır. Kablololu TV kanallarının, özellikle akşam kuşağında ve “Talk” radyonun, bu çalışmada ele alınan yıllar içerisinde istikrarlı bir şekilde gündemlerini siyaset ve ekonomi haberleriyle doldurduğunu, maliyeti nispeten düşük ama reytingi yüksek tartışma programlarına ağırlık verdiği görülmektedir.
- Uluslararası haber çalışmalarında uluslararası olayların haber değerini etkileyen faktörlerden bahsederken ulusal çıkarların ve siyasi bağlantıların öneminden bahsedilmektedir. Bu çalışmada bu bulgu tekrar edilmektedir. Amerikan medyasında 2007-2009 yılları arasında uluslararası ve dış haberlerde Irak, İran, Afganistan, Pakistan ve az da olsa Rusya ve Çin’e ait haberler çoğunluktadır. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle basın uluslararası ve yabancı haberleri seçerken göz önünde bulundurduğu ölçütler içerisinde coğrafi yakınlık önemini yitirmiş, siyasi bağlantılar ön plana çıkmıştır.

Amerikan odağı olmayan dış haberlerde beklenmedik, olumsuz ve dramatik olaylar çekmektedir. Kasırga, deprem, terör, suç ve şiddet olayları gibi. Amerikan odağı taşımayan Türkiye konulu haberler için de bu formül geçerlidir.

- Çalışmanın literatür kısmında Berger’in (2009) dış habere daha kolay ve doğrudan erişim sağlamasına rağmen internetin henüz vadedtiği eşitlikleri sağlamadığını, uluslararası habercilikte hala geleneksel medya yapısının bir uzantısı olduğunu vurguladığı belirtilmiştir. Bu çalışmanın bulguları Berger’in bu çıkarımını kısmen desteklemektedir. Diğer medya sektörlerine oranla dış habere daha çok yer ayırmalarına rağmen çoğu haber sitesi geleneksel medya yapısını devam ettirmektedir. 2007 ve 2008 yıllarında çoğu çevrimiçi haber sitesi dış haberlerinde % 60 oranında ajans haberi geçmektedir. 2009 yılında PEJ tarafından örneklem içerisinde çevrimiçi haber sitelerinin sayısının artırılmasıyla ajans haberlerinde düşüş, haber siteleri muhabirleri tarafından hazırlanan yabancı ve uluslararası haberlerde artış görülmektedir. Bu çalışma, internetin vadedtiği uluslararası haber eşitliğini ölçmek için bundan sonra yapılacak çalışmalar için ek olarak Twitter ve bloglar gibi sosyal paylaşım ağlarının da çalışma evrenine dahil edilmesiyle bu oranın daha da artabileceği olasılığına işaret etmektedir.

Bu araştırma, Amerikan medyasında yer alan uluslararası ve yabancı haberlerin hangileri olduğunu belirlemeyi amaçlamış, ancak bu haberlerin nasıl sunulduğuna ve çerçevelendirildiğine dair bir çalışma yapmamıştır. Bundan sonraki bir çalışma bu sınırlılığı genişleterek medyanın yabancı ülkelerin imajını nasıl çizdiği sorusuna yanıt arayabilir. Bunu yaparken haber öykülerinin nasıl çerçevelendirildiğine bakarak dış haberlerin sunumunda etkili olabilecek yerelleştirme, ulusallaştırma eğilimlerini daha detaylı inceleyebilir. Uluslararası haber sunumunda ton anlamında değerlendirmeye gidilerek medyanın gündem ve imaj belirleme süreci aydınlatılabilir. Öyle bir çalışmada bütün dış haberler yerine gündem içerisinde sürekliliği olan belirli haberler üzerinde gitmek iyi bir başlangıç noktasıdır. Uluslararası İletişim Çalışmaları içerisinde ülkeler arası haber akışını ölçmek için sadece bir ülkeyle kısıtlı kalmayıp,

iki ülkenin haber gündemlerini karşılıklı ele alan ve aynı dönem içerisinde karşılaştıran bir çalışma yapılabilir. Örnek olay seçilerek, iki veya daha çok ülkenin aynı olayı nasıl sunduğu karşılaştırılabilir.

Uluslararası haber sunumu çalışmaları genelde bir ülkenin basınında hangi dış haberler nasıl yer alıyor diye araştırırken tek bir medya sektörüne odaklanır. Bu da genelde o ülkenin ya da ülkelerin yazılı basınlarıdır. Bu çalışma, içerik açısından bir ilki temsil edebilecek sayıda verinin incelemesini yapmış ve böylelikle Amerikan medyasının genelinde uluslararası habercilik etkenlerini ve eğilimlerini daha kapsamlı inceleyebilmiştir. Bu çalışmada kuşkusuz PEJ projesinin dikkatli ve gayretli çalışmaları sonucu oluşturdukları haber indeksi ve raporlarının katkısı büyüktür.

SONNOTLAR

(1) Bu makalenin yazarı 2006 yaz döneminden (NCI projesinin hazırlık aşamasından itibaren) 2009 yılı yaz dönemine kadar PEW Araştırma Merkezi PEJ bünyesinde haber indeksinin yönetim bilimcisi olarak görev yapmıştır.

(2) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100'ü bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 habere yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haberler % 1.5'lik alanın altında kalmaktadır.

(3) Haberin kapladığı alan (newshole) bu çalışma ve PEJ haber indeksi kapsamında şöyle tanımlanmaktadır: Yazılı haber alanında haber öyküsünde kullanılan kelime sayısı, radyo ve televizyon haberlerinde haber öyküsüne dakika saniye cinsinden ayrılan süre.

(4) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100'ü bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 haber türüne yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haber türleri % 3'ün altında değerlere sahip ve haber gündemde ağırlıklı yer edinemeyen haber türlerinden oluşmaktadır.

(5) PEJ haber indeksi içerisinde yerel coğrafi odak kodu sadece gazete haberleri için geçerlidir.

(6) Bu tabloda sadece A.B.D Dış İşleri ve Dış Haberler Türlerinin dağılımı verilmiştir. Diğer haber türlerinin yüzdelik dağılımı tablonun dışında tutulduğundan tablo toplamı %100'ü bulmamaktadır.

(7) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100'ü bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 habere yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haberler % 0.8'lik alanın altında kalmaktadır.

(8) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100'ü bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 haber türüne yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haber türleri % 2'in altında değerlere sahip ve haber gündemde ağırlıklı yer edinemeyen haber türlerinden oluşmaktadır.

(9) Bu tabloda sadece A.B.D Dış İşleri ve Dış Haberler Türlerinin dağılımı verilmiştir. Diğer haber türlerinin yüzdelik dağılımı tablonun dışında tutulduğundan tablo toplamı %100'ü bulmamaktadır.

(10) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100'ü bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 habere yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haberler % 1.3'lük alanın altında kalmaktadır.

(11) Bu tabloda yüzdelik dağılımları toplamının %100 bulmamasının nedeni tabloda en yüksek yüzde oranına sahip ilk 10 haber türüne yer verilmiş olmasıdır. Tabloda yer almayan haber türleri % 2.8'in altında değerlere sahip ve haber gündemde ağırlıklı yer edinemeyen haber türlerinden oluşmaktadır.

(12) Bu tabloda sadece A.B.D Dış İşleri ve Dış Haberler Türlerinin dağılımı verilmiştir. Diğer haber türlerinin yüzdelik dağılımı tablonun dışında tutulduğundan tablo toplamı %100'ü bulmamaktadır.

KAYNAKLAR

Archetti C (2008) News Coverage of 9/11 and the Demise of the Media Flows, Globalization and Localization Hypotheses, International Communication Gazette 70, 463-484.

Adil İ (1987). Uluslararası İletişim Düzeni ve Türk Basınının Dış Haber Kaynakları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Akturan Z (1992) Bağımlılık ve Uluslararası İletişimde Haber Alışverişi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Baran P (1957) The Political Economy of Growth, Monthly Review Press, New York.

Berger G (2009) How the Internet Impacts on International News: Exploring Paradoxes of the

- Most Global Medium in Hyperlocalism, *International Communication Gazette*, 71, 355-371.
- Boyd-Barrett O (1979) *Media Imperialism: Towards an International Framework for the Analysis of Media Systems*, Curran J, Gurevitch M and Woollacoot J (eds), *Mass Communication and Society*, Sage Publications, Beverly Hills, pp 116-141.
- Cardoso F H ve Faletto E (1979) *Dependency and Development*, Urquidi, Marjory Mattingly, (çev), University of California Press, Berkeley.
- Carey J W (1998) The Internet and the End of the National Communication System: Uncertain Predictions of An Uncertain Future, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 75 (1), 28-34.
- Castells M (1996) *The Rise of Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol I*, Blackwell, Cambridge, MA.
- Chang T (1998) All Countries Not Created Equal to be News: World System and International Communication, *Communication Research*, 25 (5), 528-563.
- Clausen L (2004) Localizing the Global: Domestication Process in International News Production, *Media, Culture & Society*, 26 (1), 25-44.
- Eek H (1979) *Principles Governing the Use of the Mass Media as Defined by the United Nations and UNESCO*, Nordenstreng K and Schiller H I (eds), *National Sovereignty and International Communication*, Ablex Publishing Corp, Norwood NJ, pp.173-194.
- Erdoğan İ ve Alemdar K (2010) *Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel bir Değerlendirmesi*, Yenilenmiş 3. Baskı, ERK Yayınları, Ankara.
- Fejes F (1981) *Media Imperialism: An Assessment*, *Media, Culture and Society*, 3 (3), 281-289.
- Frank A G (1971) *Capitalism and Underdevelopment in Latin America*, Monthly Review Press, New York.
- Galtung J (1971) A Structural Theory of Imperialism, *Journal of Peace Research*, 2, 81-117.
- Galtung J ve Ruge M H (1965) The Structure of Foreign News, *Journal of Peace Research*, 1, 64-91.
- Galtung J ve Vincent R C (1992) *Global Glasnost: Toward a New World Information and Communication Order?*, Hampton Press Inc, Cresskill NJ.
- Gasher M ve Gabriele S (2004) Increasing Circulation? A Comparative News Flow Study of the Montreal Gazette's Hard-Copy and On-Line Editions', *Journalism Studies*, 5 (3), 311-323.
- Gerbner G ve Marvanyi G (1977) The Many Worlds of the World's Press, *Journal of Communication*, 27, 52-66.
- Giddens A (2000) *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*. Routledge, New York.
- Gonzalez-Manet E (1988) *The Hidden War of Information*, Laurien, Alexandre (çev), Ablex Publishing Corporation, Norwood NJ.
- Gurevitch M ve ark. (1991) The Global Newsroom: Convergence and Diversities in The Globalization of Television News, Dahlgren P and Sparks C (eds), *Communication and Citizenship*, Routledge, London, pp. 195-216
- Hamelink C J (1984) *The Politics of World Communication*, Sage, London.
- Hester A (1973) Theoretical Considerations in predicting Volume and Direction in International Information Flow, *Gazette*, 19, 239-47.
- Hoge J F Jr (1993) The End of Predictability, *Media Studies Journal*, 7 (4), 1-9.
- Hoge J F Jr (1997) Foreign News? Who Gives a Damn?, *Columbia Journalism Review*, 36 (4), 48-52.
- Kleinwachter W (1993) The Waves of the Debate, Gerbner G, Mowlana H and Nordenstreng K (eds) *The Global Media Debate: Its Rise, Fall and Renewal*, Ablex Publishing Corp, Norwood NJ, pp.13-20.
- Kim K ve Barnett G A (1996) The Determinants of International News Flow: A Network Analysis, *Communication Research*, 23, 323-352.
- Lee C (1980) *Media Imperialism Reconsidered, the Homogenizing of Television Culture*, (University Microfilms International Ann Arbor Michigan, Microfilm-xerography/ authorized facsimile).

- Lippman W (1922, 1965 yeniden basım) *Public Opinion*, Free Press, New York.
- MacBride S ve Roach C (1993) *The New International Information Order*, Gerbner G, Mowlana H and Nordenstreng K (eds), *The Global Media Debate: Its Rise, Fall and Renewal*, Ablex Publishing Corporation, Norwood NJ, pp.3-12.
- Meyer W H (1991) *Structures of North-South Informational Flows: An Empirical Test of Galtung's Theory*, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 68 (1/2), 230-237.
- Mowlana H (1985) *International Flow of Information: A Global Report and Analysis*. UNSECO, Paris.
- Mowlana H (1996) *Global Communication in Transition: The End of Diversity?* Sage, Thousand Oaks CA.
- Mowlana H (1997) *Global Information and World Communication (2nd ed.)*, Sage, London.
- Nara B A (2006) *Uluslararası İletişim Düzeni Bağlamında Türk Basını ve Haber Kaynakları. Örnek Olay: Irak Savaşı Haberlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Nordenstreng K ve Varis T (1974) *Television Traffic- A One Way Street? A Survey and Analysis of the International Flow of Television Programme Material*, UNESCO Reports and Papers on Mass Communication, Paris.
- Ostgaard E (1965) *Factors in Influencing the Flow of News*, *Journal of Peace Research*, 2, 39-64.
- Özkök E (1985) *Flow of Information Between the Gulf States, Iran and Turkey*, Harris P, Malczek H and Özkök E (eds), *New Communications Order*, No: 3, *Flow of News in the Gulf*. UNESCO, Paris.
- Pavlik J (2001) *The Impact of Technology on Journalism*, *Journalism Studies*, 2, 229-237
- Project for Excellence in Journalism (PEJ) (2008) *The State of the News Media Report 2008*, <http://stateofthemedias.org/2008/>
- Project for Excellence in Journalism (PEJ) (2009) *The State of the News Media Report 2009*, <http://stateofthemedias.org/2009/>
- Project for Excellence in Journalism (PEJ) (2010) *The State of the News Media Report 2010*, <http://stateofthemedias.org/2010/>
- Robinson G J and Sparkes V M (1976) *International News in the Canadian and American Press: A Comparative News Flow Study*, *Gazette*, 22, 203-218.
- Seçim F (1993) *Uluslararası İletişim Düzeni Bağlamında Türk Basınında Yer Alan Dış Haberlerin İncelenmesi (Bir Dış Haber Olarak Körfez Savaşı Haberlerinin İçerik Çözümlemesi)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sreberny-Mohammadi A (1991) *The Global and the Local in International Communications*, Curran J and Gurevitch M (eds), *Mass Media and Society*, Routledge, New York, pp. 118-138
- Tan A (1989) *İngiliz ve Türk Basınında Dış Haberlerin Yapısı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tomlinson J (1991) *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*, The John Hopkins University Press, Baltimore.
- Tozkoparan G (1994) *Körfez Savaşı'nda Türk Basını ve Haber Kaynakları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Van Dijk J (1999) *The Network Society: Social Aspects of New Media*, Sage Publications, California.
- Varlı R (1989) *Uluslararası Haber Dolaşımının Yapısı ve Demokrasiye Geçiş Sürecinde (1983-1987) Haftalık Haber Dergilerinde Yer Alan Dış Haberlerle İlgili Bir İnceleme*, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Wallerstein I (1974) *The Modern World-System*, Academic Press, New York.
- Wallerstein I (1979) *The Capitalist World Economy*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Wu H (2003) *Homogeneity Around the World? Comparing Systematic Determinants of International News Flow Between Developed and Developing Countries*. *International Communication Gazette*, 65 (1), 9-24.
- Yılmaz M (2008) *Bir Eşitsizlik Olarak Uluslararası Haber Dengesizliği ve Türk Dış Politika Basınında Irak Savaşı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.